

כ

תכלת וארגמן ותולעת שני ויש משזר מעשה רקם עמדיהם ארבעה תרומה

מפטיר

כד ואדניהם ארבעה: כל-עמודי החצר סביב מחשקים פסף וויהם פסף

כה ואדניהם נחשת: ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקמה

כו חמש אמות יש משזר ואדניהם נחשת: לכל כלי המשכן בכל עבודתו

כא

א וכל-יתדותיו וכל-יתדת החצר נחשת: ואתה קט תצוה

תצוה | את-בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות

ב נר תמיד: באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על-העדות יעריך אותו

תרגום אונקלוס

דתכלא וארגנא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד צייר עמודיהון ארבעא וסמכיהון ארבעא: כו כל עמודי דרתא סחור סחור מכובשין כסף וויהון כסף וסמכיהון דנחשא: כה אורכא דרתא מאה אמינ ופותיא חמשין בחמשין ורומא חמש אמינ דבוץ שזיר וסמכיהון דנחשא: כו לכל מני משכנא בכל פולחניה וכל סבוהי וכל ספי דרתא דנחשא: א ואת תפקיד ית בני ישראל ויסבון לך משח זיתא דכיא כתישא לאנהרא לאדלקא בוציניא תדירא: ב במשכן זמנא מברא לפרוכתא דעל סהדותא יסדר יתיה אהרן

פירוש רש"י

עשוין ליריעות האהל ולקלעי החצר, קשורים במיתרים סביב סביב בשפוליהן, כדי שלא תהא הרוח מגביהתן. ואיני יודע אם תחובין בארץ, או קשורין ותלוין וכבדן מכביד שפולי היריעות שלא ינועו ברוח? ואומר אני, ששמן מוכיח עליהם שהם תקועים בארץ, לכך נקראו 'יתדות', ומקרא זה מסייעני 'אהל כל יצען כל יסע יתדותיו לנצח' (ישעיה יג:כג):

סדר כא (א) ואתה תצוה. זך. בלי שמרים, כמו ששנינו במנחות (דף פו.) 'מגרגרו בראש הזית וכי': כתיב. הזיתים כותש במכתשת, ואינו טוחנן ברחים, כדי שלא יהו בו שמרים, ואחר שהוציא טפה ראשונה מכניסן לרחים וטוחנן; והשמן השני פסול למנוחה וכשר למנחות, שנאמר 'כתית למאור', ולא 'כתית למנחות': להעלת נר תמיד. מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה: תמיד. כל לילה ולילה קרוי 'תמיד', כמו שאתה אומר 'עלת תמיד' ואינה אלא מיום ליום. וכן במנחת חבתין נאמר 'תמיד' (ויקרא ג:ב) ואינה אלא מחציתה בבקר ומחציתה בערב. אבל 'תמיד' האמור בלחם הפנים (לעיל יח:ל) – משבת לשבת הוא:

מפתח סדרי התנך

הפטרת סדר כא פותחת בפסוק מסיום נבואות הושע: ללכו ינקותיו ויהי כזית הודו ומתרגם יונתן: יסגנו בנין ובנין ויהי כזיו מנרת קודשא זיוהון [ירבו בניו ובנותיו, וזיוום יהיה כזיו מנורת הקודש]. פסוק זה מקושר לפתיחת הסדר בה אנו מצווים לקחת שמן זית זך ולהעלות נר תמיד.

ההפטרה ממשיכה בנבואתו הראשונה של יואל המסודרת בספר תרי עשר מיד לאחר סיום נבואות הושע. רצף זה מתבטא גם במספרי הפסוקים לפי החלוקה לסדרים, תחילת הנבואה בסדר ד פסוק ב וסיומה בסדר ד פסוק יט או לט.

ורבי ינאי פייט: ואוריניו לא ידעך עוד / וניריניו לא יכבה עוד
ותהיה לנו לאור עולם / ולאוריניו ילכו גוי עולם
ונאמר זה לזה לכו ונלכה באור ה'

כא

אֶהְרֶן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד-בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי

תצוה

ג יִשְׂרָאֵל:

וְאַתָּה הִקְרַב אֵלַיךָ אֶת-אֶהְרֶן אָחִיךָ קִי

וְאֶת-בָּנָיו אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ-לִי אֶהְרֶן נָדָב וָאֶבְיָהוּא אֶלְעָזָר

ד וְאִיתָמָר בְּנֵי אֶהְרֶן: וַעֲשִׂיתָ בְּגָדֵי-קֹדֶשׁ לְאֶהְרֶן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת:

ה וְאַתָּה תִּדְבֹּר אֶל-כָּל-חַכְמֵי-לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֲתִיו רוּחַ חָכְמָה וַעֲשׂוּ

ו אֶת-בְּגָדֵי אֶהְרֶן לְקֹדֶשׁוֹ לְכַהֲנוֹ-לִי: וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן

וְאֶפֶוד וּמַעֲלִיל וְכֹתֶנֶת תִּשְׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֵט וַעֲשׂוּ בְּגָדֵי-קֹדֶשׁ

ז לְאֶהְרֶן אָחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ-לִי: וְהֵם יִקְחוּ אֶת-הַזָּהָב וְאֶת-הַתְּכֵלֶת

וְאֶת-הָאַרְגָּמָן וְאֶת-תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת-הַשֵּׁשׁ:

תרגום אונקלוס

ובנוהי מרמשא עד צפרא קדם יי קים עלם לדריהון מן בני ישראל: ג ואת קריב לותך ית אהרן אחוד וית בנוהי עמיה מגו בני ישראל לשמשא קדמי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן: ד ותעביד לבושי קודשא לאהרן אחוד ליקר ולתושבחה: ה ואת תמליל עם כל חכמי לבא דאשלימית עמהון רוח חכמא ויעבדון ית לבושי אהרן לקדשותיה לשמשא קדמי: ו ואלין לבושיא דיעבדון חושנא ואיפודא ומעילא וכתונין מרמץ מרמץ והמנין ויעבדון לבושי קודשא לאהרן אחוד ולבנוהי לשמשא קדמי: ז ואנון יסבון ית דהבא וית תכלא וית ארגמא וית צבע זהורי וית בוצא:

פירוש רש"י

בו' (ויקרא ד:ז). והחשב הוא חגור שלמעלה הימנו, והפתפות קבועות בו; ועוד אומר לי לבי, שיש ראיה שהוא מין לבוש: שתרגם יונתן 'ודוד חגור אפוד בד' - 'פרדוט דבוץ'. ותרגם כמו כן 'מעילים' 'פרדוטין' במעשה תמר אחות אבשלום, 'כי כן תלבשן בנות המלך הכתולת מעילים' (שמואל כו:ז). ומעיל הוא כמין חלוק, וכן הכתנת, אלא שהכתנת סמוך לבשרו, ומעיל קרוי חלוק העליון: תשבץ עשוין משבצות לנוי. והמשבצות הן גומות גומות, כמין גומות העשויות בתכשיטי זהב למושב קביעות אבנים טובות ומרגליות, כמו שנאמר באבני האפוד 'מסבת משבצות זהב' (לקמן פסוק יג), ובלעז קוראין אותו קייטון: מצנפת. כמין כפת כובע שקורין קויפא, שהרי במקום אחר קורא להם 'מגבעת' (לקמן כב:ט) ומתרגמין 'כובעין': ואבנט. היא חגורה על הכתנת, והאפוד חגורה על המעיל, כמו שמצינו בסדר לבישתן: 'ויתן עליו את הכתנת ויחגר אתו באבנט, וילבש אתו את המעיל ויתן עליו את האפוד' (ויקרא ד:ז): בגדי קדש. מתרומה המקדשת לשמי יעשו אותם: (ז) והם יקחו. אותם חכמי לב שיעשו הבגדים יקבלו מן המתנדבים 'את הזהב ואת התכלת' לעשות מהן את הבגדים:

(ב) מערב עד בקר. תן לה מדה שתהא דולקת מערב ועד בקר. ושערו חכמים: חצי לג ללילי טבת הארפין, וכן לכל הלילות, ואם יותר - אין בכך כלום: (ג) ואתה הקרב אליה. לאחר שתגמר מלאכת המשכן: (ה) לקדשו לכהנו לי. לקדשו להכניסו בכהנה על ידי הבגדים שיהא כהן לי; ולשון 'כהנה' שרות הוא, שיריינטריאה בלעז: (ו) חשן. תכשיט כנגד הלב: ואפוד. לא שמעתי ולא מצאתי בפריתא פרוש תבניתו. ולפי אומר לי, שהוא חגורה לו מאחוריו, רחבו כרחב גב איש כמין סינר שקורין פורצינט שחוגרות השרות פשרוכבות על הסוסים; כך מעשהו מלמטה, שנאמר 'ודוד חגור אפוד בד' (שמואל כ:ז), למדנו שהאפוד חגורה היא; ואי אפשר לומר שאין בו אלא החגורה לבדה, שהרי נאמר 'ויתן עליו את האפוד' (ויקרא ד:ז) ואחר כך 'ויחגר אתו בחשב האפוד' ותרגם אונקלוס 'בהמן איפודא', למדנו, שהחשב הוא החגור, והאפוד שם תכשיט לבדו; ואי אפשר לומר שעל שם שתי הכתפות שבו הוא קרוי אפוד, שהרי נאמר 'שתי כתפות האפוד' (לקמן כט), למדנו שהאפוד שם לבד, והכתפות שם לבד, והחשב שם לבד; לכך אני אומר: שעל שם הסינר של מטה קרוי אפוד, על שם שאופדו ומקשטו בו, כמו שנאמר 'ויאפד לו

מפתח סדרי התנך

שני סדרים פותחים בשאלה בה' באמצעות האורים והתומים [שניתנו בתוך החשן המזכר בפסוק ו]: הסדר הראשון והאחרון שבספר שופטים. את ההשוואה ערך שמואל שכתב את ספר שופטים. חלוקת הסדרים, בבחירתה לסמן פסוקים אלו כראשי סדרים, מדגישה השוואה זו, לומר לנו שהיא ציר מרכזי בלימוד הספר והמסר הטמון בו. וההשוואה מחוייבת, וההשוואה קשה וכואבת. אם בסדר א שאלו בני ישראל: מי יעלה לנו אל-הפנעני בתחלה להלחם בו? הרי שבסוף הספר, בראש סדר י: וישאלו בני-ישראל בה'... האוסף עוד לצאת למלחמה עם-בני-בנימן אחי?

כֹּה וַעֲשׂוּ אֶת-הָאֵפֹד זֶהב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר מַעֲשֵׂה קִיָּא תְצוּה

ט, י חֹשֶׁב: שְׁתֵּי כְתֻפֹת חִבְרוֹת יִהְיֶה-לּוֹ אֶל-שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֹפֶר: וְחֹשֶׁב

אֶפְדֹתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו כַּמַּעֲשֵׂהוּ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה זֶהב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת

יֹא שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר: וְלִקְחָתָּ אֶת-שְׁתֵּי אַבְנֵי-שֹׁהַם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת

יב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שֵׁשֶׁה מִשְׁמָתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֶת-שְׁמוֹת הַשֵּׁשֶׁה

תרגום אונקלוס

ח וַיַּעֲבֹדוּן יֵת אִיפֹדָא דְהָבָא תְכֵלָא וְאַרְגָּמָנָא צִבְעֵה זְהוּרִי וּבֹוץ שְׁזִיר עֹבֵד אֹמֶן: ט תְּרִין כְּתָפִין מִלְפָּנָן יְהוֹן לִיהָ עַל תְּרִין סְטֵרוֹהִי וְיִתְלַפֵּף: י וְהִמִּין תְּקוּנִיהָ דְעֵלֹהִי כְעֹבְדִיהָ מִנִּיהָ יְהִי דְהָבָא תְכֵלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצִבְעֵה זְהוּרִי וּבֹוץ שְׁזִיר: יא וְתַסֵּב יֵת תְּרִיתִין אַבְנֵי כּוֹרְלָא וְתַגְלוֹף עֲלֵיהוֹן שְׁמָהֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: יב שְׁתָּא מִשְׁמָהֶתְהוֹן עַל אַבְנָא חֲדָא וְיֵת שְׁמָהֶת שְׁתָּא פִירוּשׁ רְשִׁי

חוטין של תכלת, וחוט של זהב עם ששה חוטין של ארגמן וכן בתולעת שני וכן בשש, שכל המינין חוטין כפול ששה, וחוט זהב עם כל אחד ואחד. ואחר כך שזיר את כלם כאחד – נמצא חוטין כפול עשרים ושמונה. וכן מפרש במסכת יומא (דף עב.), ולמד מן המקרא הזה: 'וירקעו את פחי הזהב וקצצו פתילים לעשות' את פתילי הזהב 'בתוך התכלת ובתוך הארגמן וגו' (לקמן כח:יד). למדנו, שחוט של זהב שזיר עם כל מין ומין: מעשה חשב. כבר פרשתי (לעיל יט:א) שהיא אריגת שתי קירות, שאין צורת שני עבריה דומות זו לזו: (ט) שתי כתפת וגו'. הסינר מלמטה, וחשב האפוד היא החגורה, וצמודה לו מלמעלה דגמת סינר הנשים. ומגבו של כהן היו מחברות בחשב שתי חתיכות כמין שתי רצועות רחבות, אחת כנגד כל כתף וכתף, וזוקפן על שתי כתפותיו עד שנקפלות לפניו כנגד החזה. ועל ידי חבורן לטבעות החשן נאחזין מלפניו כנגד לבו שאין נופלות, כמו שמפרש בענין, והיו זקופות והולכות כנגד כתפיו, ושתי אבני שהם קבועות בהן, אחת בכל אחת: אל שני קצותיו. אל רחבו של אפוד, שלא היה רחבו אלא כנגד גבו של כהן, וגבהו עד כנגד האצילים שקורין קודש, שנאמר 'לא יחגרו ביזע' (יחזקאל כז:יט) – אין חוגרין במקום זעה, לא למעלה מאציליהם ולא למטה ממתניהם, אלא כנגד אציליהם: וחבר. האפוד עם אותן שתי כתפות האפוד, יחבר אותן במחט למטה בחשב, ולא יארגם עמו, אלא אורגם לבד ואחר כך מחברם: (י) וחשב אפדתו. וחגור שעל ידו הוא מאפדו ומתקנו לכהן ומקשטו: אשר עליו. למעלה בשפת הסינר והיא החגורה: כמעשהו. כאריגת הסינר מעשה חושב ומחמשת מינים, כך אריגת החשב – מעשה חושב ומחמשת מינים: ממנו יהיה. עמו יהיה ארוג, ולא יארגנו לבד ויחברנו:

(ח) וַעֲשׂוּ אֶת הָאֵפֹד. אם באתי לפרש מעשה האפוד והחשן על סדר המקראות הרי פרושן פרקים וישגה הקורא בצרופן. לכך אני כותב מעשיהם כמות שהוא למען ירוץ קורא בו, ואחר כך אפרש על סדר המקראות. האפוד עשוי כמין סינר של נשים רוכבות סוסים, וחוגר אותו מאחוריו כנגד לבו למטה מאציליו, רחבו כמדת רחב גבו של אדם ויותר, ומגיע עד עקביו. והחשב מחבר בראשו על פני רחבו מעשה אורג, ומאריך לכאן ולכאן כדי להקיף ולחגר בו. והכתפות מחברות בחשב, אחת לימין ואחת לשמאל, מאחורי הכהן לשני קצות רחבו של סינר, וכשזוקפן עומדות לו על שתי כתפיו. והן כמין שתי רצועות עשויות ממין האפוד ארכות כדי שעור לזקפן אצל צוארו מכאן ומכאן, ונקפלות לפניו למטה מכתפיו מעט. ואבני שהם קבועות בהם, אחת על כתף ימין ואחת על כתף שמאל, והמשבצות נתונות בראשיהם לפני כתפיו, ושתי עבותות הזהב תחובות בשתי טבעות שבחשן בשני קצות רחבו העליון, אחת לימין ואחת לשמאל, ושני ראשי השרשרת הימנית תקועין במשבצת לימין, וכן שני ראשי השרשרת השמאלית תקועין במשבצת שבכתף שמאל; נמצא החשן תלוי במשבצות האפוד על לבו מלפניו; ועוד שתי טבעות בשני קצות החשן בתחתיתו, וכנגדן שתי טבעות בשתי כתפות האפוד מלמטה בראשו התחתון המחבר בחשב; טבעות החשן אל מול טבעות האפוד שוכבין זה על זה, ומרכסן בפתיל תכלת תחוב בטבעות האפוד והחשן, שיהא תחתית החשן דבוק לחשב האפוד, ולא יהא נד ונבדל, הולך וחוזר: זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר. חמשת מינים הללו שזזרין בכל חוט וחוט: היו מרדדין את הזהב כמין טסין דקין וקוצצין פתילים מהן, וטווין אותן חוט של זהב עם ששה

מפתח סדרי התנך ראשי הסדרים מעצבים את למידת התנך. הם מנחים אותנו לזהות את נקודת ההשקפה האמונית דרכה נלמד אותו. אחד עשר ראשי סדרים בדברי הימים עוסקים בבנין המקדש ועבודתו: ג, ט, י, יא, יב, יג, יד, יז, כב, כג, כה. קביעת נושא זה בראש אחד עשר סדרים מתוך עשרים וחמישה, שהם כ-45 אחוז מכלל סדרי דברי הימים – היא אמירה ברורה של חכמי ישראל לגבי מרכזיות עבודת ה' בחיי עם ישראל בתקופת בית המקדש הראשון!

כא

יג הַנּוֹתָרִים עַל־הָאֶבֶן הַשְּׁנִית כְּתוּלְדָתָם: מַעֲשֵׂה חֶרֶשׁ אֶבֶן פְּתוּחֵי חֹתָם תַּצִּוהוּ

תִּפְתַּח אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל־שְׁמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבָּצוֹת זָהָב

יד תַּעֲשֶׂה אֹתָם: וְשִׁמְתָּ אֶת־שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כְּתַפֹּת הָאֹפֶד אֲבָנֵי זָכָרָן

לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשְׂאָ אֹהֶרָן אֶת־שְׁמוֹתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שְׁתֵּי כְתָפָיו

טו, טז לְזָכָרָן: וַעֲשִׂיתָ מִשְׁבָּצַת זָהָב: וְשְׁתֵּי שְׂרָשְׁרוֹת זָהָב קִיב ^{שני ב}

טז טָהוֹר מִגְבֻּלָּת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מַעֲשֵׂה עֶבֶת וְנִתְתָּה אֶת־שְׂרָשְׁרוֹת הָעֶבֶת

יז עַל־הַמִּשְׁבָּצַת: וַעֲשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב קִיג

כמַעֲשֵׂה אֹפֶד תַּעֲשֶׂנוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר

יח, יט תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: רְבוע יִהְיֶה כְּפֹל זֶרֶת אֶרְכּוֹ וְזֶרֶת רָחְבוֹ: וּמִלְאֵת בּוֹ מְלֶאֶת

כ אֶבֶן אַרְבַּעַת טוֹרִים אֶבֶן טוֹר אָדָם פִּטְדָה וּבִרְקַת הַטּוֹר הָאֶחָד: וְהַטּוֹר

תרגום אונקלוס

דאשטארו על אבנא תנייטא כְּתוּלְדָתָהוּ: יג עובד אומן אבן טבא כתב מפרש כגלף דעזקא תגלוף ית תרתין אבניא על שמהת בני ישראל משקען מרמזן דדחב תעביד יתהון: יד ותשוי ית תרתין אבניא על כתפי איפודא אבני דוכרנא לבני ישראל ויטול אהרן ית שמהתהון קדם יי על תרין כתפיה לדוכרנא: טו ותעביד מרמזן דדחב: טז ותרתין תכין דדחב דכי מתחמן תעביד יתהון עובד גדילו ותתין ית תכיא גדילתא על מרמזתא: יז ותעביד חשן דינא עובד אומן כעובד איפודא תעבדניה דחבא תכלא וארגומא וצבע זהורי ובוץ שזיר תעביד יתיה: יח מרובע יהי עיף זרתא אורכיה וזרתא פותייה: יט ותשלים ביה אשלמות אבנא ארבעא סדרין דאבן טבא סדרא קדמאה סמקן ירקן וברקן סדרא ח: כ וסדרא

פירוש רש"י

לעֲרֹד־סְקָאוֹת שְׁקוּרִין אינצינישירש: וְנִתְתָּה אֶת שְׂרָשְׁרוֹת. של עבותות העשויות 'מעשה עבת' על משבצות הללו. ולא זהו מקום צואת עשיתן של שרשרות ולא צואת קביעתן, ואין 'מעשה' האמור כאן לשון צווי, ואין 'ונתתה' האמור כאן לשון צווי, אלא לשון עתיד, כי בפרשת החשן חוזר ומצוה על עשיתן ועל קביעתן, ולא נכתב כאן אלא להודיע מקצת צרך המשבצות שצוה לעשות עם האפוד. וכתב לך זאת לומר לך: המשבצות הללו יזקקו לך, לכשתעשה שרשרות מגבולות על החשן, תתנם על המשבצות הללו: (יז) חשן משפט. שמכפר על קלקול הדין. דבר אחר: 'משפט' – שמברר דבריו והבטחתו אמת, דיריישנימינט בלעז. ש'המשפט' משמש שלש לשונות: דברי טענות בעלי הדינים, וגמר הדין, וענש הדין – אם ענש מיתה, אם ענש מכות, אם ענש ממוץ. וזה משמש לשון ברור דברים, שמפרש ומברר דבריו: כמעשה אפוד מעשה חושב ומחמשת מינין: (יח) זרת ארכו וזרת רחבו. כפול; ומטל לו לפניו כנגד לבו, שנאמר 'והיו על לב אהרן' (לקמן פסוק לב) – תלוי בכתפות האפוד הבאות מאחוריו על כתפיו ונקפלות ויורדות לפניו מעט, והחשן תלוי בהן בשרשרות וטבעות, כמו שמפרש בענין: (יט) ומלאת בו. על שם שהאבנים ממלאות גומות המשבצות המתקנות להן, קורא אותן בלשון 'מלואים':

(יב) כְּתוּלְדָתָם. כסדר שנולדו: ראובן, שמעון, לוי, יהודה, דן, נפתלי על האחת; ועל השנית: גד, אשר, יששכר, זבולן, יוסף, בנימין מלא, שפן הוא כתוב במקום תולדתו (בראשית לב:י) – עשרים וחמש אותיות בכל אחת ואחת: (יג) מַעֲשֵׂה חֶרֶשׁ אֶבֶן. מעשה אמן של אבנים; 'חרש' זה – דבוק הוא לתבה שלאחריו ולפיכך הוא נקוד פתח בסופו, וכן 'חרש' עצים נטה קו' (ישעיה יח:ח) – חרש של עצים, וכן 'חרש' ברזל מעצד' (שם י) – כל אלה דבוקים ופתוחים: פתוחי חתם. כתרגומו 'כתב מפרש כגלף דעזקא'. חרוצות האותיות בתוכן, כמו שחורצין חותמי טבעות שהם לחתם אגרות, כתב נפר ומפרש: על שמת. כמו 'בשמות': מסבת משבצות מקפות האבנים במשבצות זהב. שעושה מושב האבן בזהב כמין גומא למדת האבן ומשקעה במשבצת, נמצאת המשבצת סובבת את האבן סביב, ומחבר המשבצות בכתפות האפוד: (יד) לְזָכָרָן. שיראה הקדוש ברוך הוא שבטים כתובין לפניו ויזכר צדקתם: (טז) וַעֲשִׂיתָ מִשְׁבָּצַת. מעוט 'משבצת' – שתים. ולא פרש לך עתה בפרשה זו אלא מקצת צרכן, ובפרשת החשן גומר לך פרושן: (טז) שְׂרָשְׁרוֹת זָהָב. שלשלאות: מגבולות לסוף גבול החשן 'מעשה אתם': מעשה עבת. מעשה קליעת חוטינן, ולא מעשה נקבים וכפלים כאותן שעושינן לבורות, אלא כאותן שעושינן

כא כב השני נפך ספיר ויהלם: והטור השלישי לשם שבו ואחלמה: והטור
 כג הרביעי תרשיש ושהם וישפה משבצים זהב יהיו במלואתם: והאבנים
 תהיין על-שמת בני-ישראל שתים עשרה על-שמתם פתוחי חותם
 כד איש על-שמו תהיין לשני עשר שבט: ועשית על-החשן שרשת גבלת
 כה מעשה עבת זהב טהור: ועשית על-החשן שתי טבעות זהב ונתת
 כו את-שתי הטבעות על-שני קצות החשן: ונתתה את-שתי עבתת הזהב
 כז על-שתי הטבעת אל-קצות החשן: ואת שתי קצות שתי העבתת תתן
 כח על-שתי המשבצות ונתתה על-כתפות האפד אל-מול פניו: ועשית
 שתי טבעות זהב ושמת אתם על-שני קצות החשן על-שפתו אשר

תרגום אונקלוס

תנינא אזמרגדין שבזיזי וסבהלום: כא וסדרא תליתאה קנפירי טרקיא ועין עגלא: כב וסדרא רביעאה כרום ימא ובורלא
 ופנתירי מרמץן בדהב יהון באשלמותהון: כג ואבניא יהון על שמהת בני ישראל תרתא עשירי על שמהתהון כתב
 מפרש כגלף דעזקא גבר על שמה יהון לתרי עשר שבטין: כד ותעביד על חושנא תפין מתחמן עובד גדילי דדהב
 דכי: כה ותעביד על חושנא תרתין עזקן דדהב ותתין ית תרתין עזקתא על תרין סטרי חושנא: כו ותתין ית תרתין
 גדילין דדהב על תרתין עזקתא בסטרי חושנא: כז וית תרתין גדילין דעל תרין סטרוהי תתין על תרתין מרמצתא
 ותתין על כתפי איפודא לקביל אפוחי: כח ותעביד תרתין עזקן דדהב ותשוי יתהון על תרין סטרי חושנא על ספתיה
 פירוש רשי

לשתי פאות שפנגד הצואר, לימנית ולשמאלית,
 הבאים מול כתפות האפוד: (כו) ונתתה את שתי
 עבתת הזהב. הן הן 'שרשת גבלת' הכתובות למעלה
 (פסוק טז), ולא פרש מקום קבוען בחשן, עכשו
 מפרש לך שיהא תוחב אותן בטבעות. ותדע לך
 שהן הן הראשונות, שהרי בפרשת 'אלה פקודי' לא
 הכפלו: (כז) ואת שתי קצות. של 'שתי העבתת' –
 שני ראשיהן של כל אחת ואחת: תתן על שתי
 המשבצות. הן הן הכתובות למעלה בין פרשת
 החשן ופרשת האפוד, ולא פרש את צרפן ואת
 מקומן. עכשו מפרש, שיתקע בהן ראשי העבתת
 התחובות בטבעות החשן לימין ולשמאל אצל
 הצואר; שני ראשי שרשרת הימנית תוקע
 במשבצות של ימין, וכן בשל שמאל – שני ראשי
 שרשרת השמאל: ונתתה. המשבצות 'על כתפות
 האפד' אחת בזו ואחת בזו; נמצאו 'כתפות האפד'
 מחזיקין את החשן שלא יפל, ובהן הוא תלוי. ועדין
 שפת החשן התחתונה הולכת ובאה ונוקשת
 על כרסו ואינה דבוקה לו יפה, לכך הצרך עוד
 שתי טבעות לתחתיתו כמו שמפרש והולך: אל מול
 פניו. של אפוד, שלא יתן המשבצות בעבר הכתפות
 שכלפי המעיל, אלא בעבר העליון שכלפי החוץ,
 והוא קרוי 'מול פניו' של אפוד, כי אותו עבר שאינו
 נראה אינו קרוי 'פנים': (כח) על שני קצות החשן. הן
 שתי פאותיו התחתונות לימין ולשמאל:

מפתח סדרי התנך

תשע מאבני החושן מוזכרות בראש סדר יז ביחזקאל. אמר רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינא: שלש עשרה חפות קשר
 לו הקדוש ברוך הוא בגן עדן, שנאמר: בעדן גן-אלהים היתה כל-אבן יקרה מסכתך אדם פטרה ויהלם תרשיש שהם
 וישפה ספיר נפך וברקת וזהב מלאכת תפיד ונקבדך בך ביום הבראך כוננו: (ויקרא רבה כ:ב).

כָּא כֹּט אֶל-עֶבֶר הָאָפוֹד בֵּיתָהּ: וְעָשִׂיתָ שְׁתֵּי טַבָּעוֹת זָהָב וְנָתַתָּה אֹתָם עַל-שְׁתֵּי
 כְּתָפוֹת הָאָפוֹד מִלְמָטָה מִמּוֹל פָּנָיו לְעִמַּת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב
 הָאָפוֹד: וַיִּרְכְּסוּ אֶת-הַחֹשֶׁן מִטַּבָּעָתָו אֶל-טַבָּעַת הָאָפוֹד בַּפֶּתִיל תְּכֵלֶת
 לֹא לִהְיוֹת עַל-חֹשֶׁב הָאָפוֹד וְלֹא-יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאָפוֹד: וְנָשָׂא אֶהָרֹן
 אֶת-שְׁמוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בַּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל-לְבוֹ בָּבָאוּ אֶל-הַקֹּדֶשׁ לְזַכְרָן
 לִפְנֵי-יְהוָה תָּמִיד: וְנָתַתָּ אֶל-חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת-הָאוּרִים וְאֶת-הַתְּמִיִּם
 וְהָיוּ עַל-לֵב אֶהָרֹן בָּבָאוּ לִפְנֵי יְהוָה וְנָשָׂא אֶהָרֹן אֶת-מִשְׁפַּט בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
 לָג עַל-לְבוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד: וְעָשִׂיתָ אֶת-מַעֲלִיל קִיד שלישי ג
 לָד הָאָפוֹד כָּלִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה פִי-רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שָׁפָה יִהְיֶה לִפְּיוֹ סָבִיב
 לָה מַעֲשֶׂה אֹג כְּפִי תַחְרָא יִהְיֶה-לּוֹ לֹא יִקְרַע: וְעָשִׂיתָ עַל-שׁוּלְיוֹ רַמְנִי

תרגום אונקלוס

דלעברא דאיפודא לגיו: כֹּט וְתַעֲבִיד תַּרְתִּין עֲזָקָן דְּדָהָב וְתַתִּין יְתָהוֹן עַל תַּרִּין כְּתָפֵי אִיפּוּדָא מִלְרַע מִלְקָבִיל אִפּוּדָא
 לְקָבִיל בֵּית לֹפִי מַעֲלִי לְהַמִּין אִיפּוּדָא: ל וְיַחְדוֹן יֵת חוּשְׁנָא מַעֲזָקְתִּיהָ לְעִזְקָת אִיפּוּדָא בְּחוּטָא דְתַכִּילְתָּא לְמַהוּי עַל הַמִּין
 אִיפּוּדָא וְלֹא יִתְפָּרַק חוּשְׁנָא מַעֲלִי אִיפּוּדָא: לֹא וְיִטּוּל אֶהָרֹן יֵת שְׁמָהּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֹשֶׁן דִּינָא עַל לְבִיהָ בְּמִיעֲלִיהָ
 לְקוּדְשָׁא לְדוּכְרָנָא קָדָם יֵי תְדִירָא: לֵב וְתַתִּין בַּחֹשֶׁן דִּינָא יֵת אוּרִיָּא וְיֵת תוּמִיָּא וְיֵהוֹן עַל לְבָא דְאֶהָרֹן בְּמִיעֲלִיהָ לְקָדָם יֵי
 וְיִטּוּל אֶהָרֹן יֵת דִּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבִיהָ קָדָם יֵי תְדִירָא: לָג וְתַעֲבִיד יֵת מַעֲלִיל אִיפּוּדָא גְמִיר תְּכֵלֶת: לָד וְיֵהוּ פוּמִיָּה כְּפִיל
 לְגוּיָה תוּרָא יֵהוּ מִקָּף לְפוּמִיָּה סָחוּר סָחוּר עוֹבֵד מַחִי כְּפּוּם שְׂרָן יֵהוּ לִיָּה דִלָּא יִתְבָּזַע: לָה וְתַעֲבִיד עַל שְׁפּוּלוּהִי רַמְנִי

פירוש רש"י

גדול, שמתוך סמיכתן הגיא זקופה ועמקה –
 יהיו לבקעת מישור ונוחה לילך: להיות על
 חשב האפוד. להיות החשן דבוק אל חשב האפוד:
 ולא יזח. לשון נתוק, ולשון ערבי הוא, כדברי דונש
 בן לברט: (לֵב) אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתְּמִיִּם. הוא כתב
 שם המפרש, שהיה נותנו בתוך כפלי החשן,
 שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו.
 ובמקדש שני היה החשן – שאי אפשר לכהן גדול
 להיות מחסר בגדים! אבל אותו השם לא היה
 בתוכו; ועל שם אותו הכתב הוא קרוי 'משפט',
 שנאמר 'ושאל לו במשפט האורים' (במדבר כו:ז):
 את משפט בני ישראל. דבר שהם נשפטים ונוכחים
 על ידו אם לעשות דבר או לא לעשות; ולפי
 מדרש אגדה, שהחשן מכפר על מעוטי הדין, נקרא
 'משפט' על שם סליחת המשפט: (לָג) אֶת מַעֲלִיל
 האפוד. שהאפוד נתון עליו לחגורה: כָּלִיל תְּכֵלֶת.
 כלו תכלת, שאין מין אחר מערב בו: (לָד) וְהָיָה פִי
 ראשו. פי המעיל שבגבהו, הוא פתיחת בית הצואר:
 בתוכו. כתרגומו 'כפיל לגויה' – כפול לתוכו להיות
 לו לשפה כפילתו, והיה מעשה אורג ולא במחט:
 כפי תחרא. למדנו, שהשריונים שלהם פיהם כפול:
 לא יקרע. כדי שלא יקרע. והקורעו עובר בלאו,
 שזה ממנין לאוין שבתורה. וכן 'ולא יזח החשן'
 (לעיל פסוק ל), וכן 'לא יסרו ממנו' (לעיל יח:טו)
 הנאמר בבדי הארון: (לָה) רַמְנִי. עגלים וחלולים
 היו, כמין רמונים העשויים כביצת תרנגולת:

על שפתו אשר אל עבר האפוד ביתה. הרי לך שני
 סימני: האחד שיתנם בשני קצוות של תחתיתו
 שהוא כנגד האפוד, שעליונו אינו כנגד האפוד,
 שהרי סמוך לצואר הוא, והאפוד נתון על מתניו;
 ועוד נתן סימן, שלא יקבעם בעבר החשן שכלפי
 החוץ, אלא בעבר שכלפי פנים, שנאמר 'ביתה';
 ואותו העבר הוא לצד האפוד, שחשב האפוד
 חוגרו לכהן ונקפל הסניר לפני הכהן על מתניו
 וקצת כרסו מכאן ומכאן עד כנגד קצות החשן,
 וקצותיו שוכבין עליו: (כֹּט) עַל שְׁתֵּי כְּתָפוֹת הָאָפוֹד
 מִלְמָטָה. שהמשבצות נתנו בראשי כתפות האפוד
 העליונים, הבאים על כתפיו כנגד גרונו, ונקפלות
 ויורדות לפניו. והטבעות צוה לתן בראשן השני,
 שהוא מחבר לאפוד, והוא שנאמר 'לעמת מחברתו'
 – סמוך למקום חבורן באפוד למעלה מן החגורה
 מעט, שהמחברת לעמת החגורה, ואלו נתונים מעט
 בגבה זקיפת הכתפות, הוא שנאמר 'ממעל לחשב
 האפוד', והן כנגד סוף החשן. ונותן פתיל תכלת
 באותן הטבעות ובטבעות החשן, ורוכסן באותו
 פתיל לימין ולשמאל, שלא יהא תחתית החשן
 הולך לפניו וחוזר לאחור ונוקש על כרסו, ונמצא
 מישב על המעיל יפה: ממול פניו. בעבר החיצון:
 (ל) וַיִּרְכְּסוּ. לשון חבור, וכן 'מרכסי איש' (תהלים סדר
 ד פסוק לה, מזמור ל שלנו פסוק כא) – חבורי חבלי רשעים,
 וכן 'והרכסים לבקעה' (ישעיה טז:ד) – הרים הסמוכים
 זה לזה שאי אפשר לירד לגיא שביניהם אלא בקשי

כא

תַּכְלַת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל-שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפַעַמָּנִי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: תצוה
 לו, לא פַּעַמָּן זָהָב וְרִמּוֹן פַּעַמָּן זָהָב וְרִמּוֹן עַל-שׁוּלֵי הַמַּעֲלִל: סָבִיב: וְהָיָה
 עַל-אַהֲרֹן לְשָׂרֵת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֹאוֹ אֶל-הַקֹּדֶשׁ לִפְנֵי יְהוָה וּבִצְאָתוֹ וְלֹא

לח יָמוּת: וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפִתְחָתָהּ עָלָיו פִּתּוּחִי קטו ד

לט חֹתָם קֹדֶשׁ לַיהוָה: וְשָׂמַתָּ אֹתוֹ עַל-פֶּתִיל תַּכְלַת וְהָיָה עַל-הַמִּצְנֶפֶת

מ אֶל-מֹול פְּנֵי-הַמִּצְנֶפֶת יְהוָה: וְהָיָה עַל-מִצַּח אַהֲרֹן וְנִשָּׂא אַהֲרֹן אֶת-עֹזֶן

הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל-מִתְנַת קֹדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל-מִצְחוֹ

מא תָּמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְהוָה: וְשִׁבְצָתָהּ הַכֶּתֶנֶת שֵׁשׁ וְעָשִׂיתָ מִצְנֶפֶת שֵׁשׁ

מב וְאַבְנֵי תַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה רֶקֶם: וְלִבְנֵי אַהֲרֹן תַעֲשֶׂה כֶּתֶנֶת וְעָשִׂיתָ לָהֶם

מג אֲבִנֵּיטִים וּמַגְבָּעוֹת תַעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: וְהִלַּבֵּשְׁתָּ אֹתָם

תרגום אונקלוס

תכלא וארגמא וצבע זהורי על שפוליהי סחור סחור וזגין דדהב ביניהון סחור סחור: לו זגא דדהבא ורמונא זגא דדהבא ורמונא על שפולי מעילא סחור סחור: לו ויהי על אהרן לשמשא וישתמע קליה במיעליה לקודשא לקדם יי ובמפקיה ולא ימות: לח ותעביד ציצא דדהב דכי ותגלוף עלוהי כתב מפרש קדש לי: לט ותשוי יתיה על חוטא דתכילתא ויהי על מצנפתא לקביל אפי מצנפתא יהי: מ ויהי על בית עינוהי דאהרן ויטול אהרן ית ענית קודשא דיקדשון בני ישראל לכל מתנת קודשיהון ויהי על בית עינוהי תדירא לרעוא להון קדם יי: מא ותרמיץ כתנא דבוצא ותעביד מצנפתא דבוצא והמין תעביד עוכד צייר: מב ולבני אהרן תעביד כתונין ותעביד להון המינין וכוכעין תעביד להון ליקר ולתושבחה: מג ותלביש יתהון

פירוש רש"י

המצנפת והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל, והטס תלוי כנגד מצחו. ונתקיימו כל המקראות – פתיל על הציץ, וציץ על הפתיל, ופתיל על המצנפת מלמעלה: (מ) ונשא אהרן. לשון סליחה, ואף על פי כן אינו זו ממשמעו: אהרן נושא את המשא של עון, נמצא מסלק העון מן הקדשים: את עון הקדשים. לרצות על הדם ועל החלב שקרכו בטמאה, כמו ששנינו: אי זה עון הוא נושא? אם עון פגול – הרי כבר נאמר 'לא ירצה' (ויקרא ג), ואם עון נותר – הרי נאמר 'לא יחשב' (שם)? ואין לומר, שיכפר על כהן שהקריבם טמאים, שהרי 'עון הקדשים' נאמר ולא עון המקריב! – אינו מרצה אלא להכשיר הקרבן: והיה על מצחו תמיד. אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד, שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה! אלא, 'תמיד לרצון להם', אפלו אינו על מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה. ולדברי האומר: עודהו על מצחו מכפר ומרצה, ואם לאו אינו מרצה – נדרש 'על מצחו תמיד' ללמד, שימשמש בו בעודו על מצחו, שלא יסיח דעתו ממנו: (מא) ושבצת. עשה אותה משבצות משבצות, וכלה של שש: (מב) ולבני אהרן תעשה. ארבעה בגדים הללו ולא יותר: כתנת ואבנט ומגבעות היא מצנפת, ומכנסים הכתובים למטה בפרשה:

ופעמני זהב. זגים עם ענבלים שבתוכם: בתוכם סביב. ביניהם סביב, בין שני רמונים פעמון אחד דבוק ותלוי בשולי המעיל: (לו) פעמן זהב ורמון. אצלו, 'פעמן זהב ורמון' אצלו: (לז) ולא ימות. מכלל לאו אתה שומע הן: אם יהיו לו – לא יתחייב מיתה; הא אם יכנס מחסר אחד מן הבגדים הללו – חייב מיתה בידי שמים: (לח) ציץ. כמין טס של זהב היה, רחב שתי אצבעות, מקיף על המצח מאזן לאזן: (לט) על פתיל תכלת. ובמקום אחר הוא אומר 'ויתנו עליו פתיל תכלת' (לקמן כח: מב)? ועוד, כתיב כאן 'והיה על המצנפת', ולמטה הוא אומר 'והיה על מצח אהרן' (פסוק מ). ובשחיטת קדשים שנינו 'שערו היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפלין' (זבחים יט).? למדנו, שהמצנפת למעלה בגבה הראש, ואינה עמקה לפנס בה כל הראש עד המצח, והציץ מלמטה, והפתילים היו נוקבין ותלויין בו בשני ראשים ובאמצעיתו, ששה בשלשה מקומות הללו, פתיל מלמעלה אחד מבחוץ, ואחד מבפנים כנגדו, וקושר ראשי הפתילים מאחורי הערף שלשתן, ונמצאו בין ארץ הטס ופתילי ראשיו מקיפין את הקדקד, והפתיל האמצעי כשראשו קשור עם ראשי השנים, הולך על פני רחב הראש מלמעלה ונמצא עשוי כמין כוכב. ועל פתיל האמצעי הוא אומר 'והיה על המצנפת' והיה נותן הציץ על ראשו כמין כוכב על

כ"א

אֶת־אֶהְרֹן אֶחִיד וְאֶת־בָּנָיו אֹתוֹ וּמִשְׁחָה אֹתָם וּמִלֵּאת אֶת־יָדָם וְקִדְשְׁתָּ

תצוה

מִד אֹתָם וְכִהְנוּ־לִי: וַעֲשֵׂה לָהֶם מִכְנָסִי־בָד לְכִסּוֹת בֶּשֶׂר עֲרוּהָ מִמַּתָּנִים
 מִה וְעַד־יָרְכִים יִהְיוּ: וְהָיוּ עַל־אֶהְרֹן וְעַל־בָּנָיו בְּבָאָם | אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד אוֹ
 בְּגִשְׁתָּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת בְּקֹדֶשׁ וְלֹא־יִשָּׂאוּ עוֹן וּמָתוּ חֻקַּת עוֹלָם לֹא

כ"ב

א וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו: וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקֹדֶשׁ קִטּוֹ רְבִיעִי ה'

ב אֹתָם לְכַהֵן לִי לְקַח פֶּר אֶחָד בֶּן־בֶּקָר וְאֵילִם שְׁנַיִם תְּמִימִם: וְלֶחֶם מִצּוֹת
 וְחֹלֶת מִצָּת בְּלוּלָת בֶּשֶׂמֶן וּרְקִיקֵי מִצּוֹת מִשְׁחִים בֶּשֶׂמֶן סֶלֶת חֲטִיטִים
 ג תַּעֲשֶׂה אֹתָם: וְנָתַתָּ אוֹתָם עַל־סֵל אֶחָד וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בֶּסֶל וְאֶת־הַפֶּר
 ד וְאֶת שְׁנֵי הָאֵילִם: וְאֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־בָּנָיו תִּקְרִיב אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 ה וְרַחֲצַתְּ אֹתָם בַּמַּיִם: וְלִקַּחְתָּ אֶת־הַבָּגְדִים וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת־אֶהְרֹן
 אֶת־הַכֹּהֲנָנִת וְאֶת מַעֲלֵי הָאֹפֶד וְאֶת־הָאֹפֶד וְאֶת־הַחֹשֶׁן וְאֶפְדֹתָ לֹא בַחֲשָׁב
 ו הָאֹפֶד: וְשָׂמַתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל־רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת־גִּזְרֵי הַקֹּדֶשׁ עַל־הַמִּצְנֶפֶת:

תרגום אונקלוס

ית אהרן אחוד וית בנוהי עמיה ותרבי יתהון ותקריב ית קורבנהון ותקדיש יתהון וישמשון קדמי: מד ועבד
 להון מכנסין דבוץ לכסאה בשר עריא מחרצין ועד ירכן יהון: מה ויהון על אהרן ועל בנוהי במיעלהון
 למשכן זמנא או במקרבהון למדבחה לשמשא בקודשא ולא יקבלון חובא ולא ימותון קים עלם ליה ולבנוהי
 בתרוהי: א ודין פתגמא דתעביד להון לקדשא יתהון לשמשא קדמי סב תור חד בר תורי ודכרין תרין
 שלמין: ב ולחיים פטיר וגריצן פטירן דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח סלת דחטין תעביד יתהון: ג
 ותתין יתהון על סלא חד ותקריב יתהון בסלא וית תורא וית תרין דכרין: ד וית אהרן וית בנוהי תקריב לתרע משכן
 זמנא ותסחי יתהון במיא: ה ותסב ית לבושיא ותלביש ית אהרן ית כתונא וית מעיל איפודא וית איפודא וית חושנא
 ותתקין ליה בהמן איפודא: ו ותשוי מצנפתא על רישיה ותתין ית כלילא דקודשא על מצנפתא:

פירוש רש"י

(מג) והלבשת אתם את אהרן. אותם בגדים
 האמורים באהרן: חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ
 מצנפת ואבנט וציץ, ומכנסים הכתובים למטה
 בכלם: ואת בניו אתו. אותם הכתובים בהם: ומשחת
 אתם. את אהרן ואת בניו בשמן המשחה: ומלאת
 את ידם. כל 'מלוי ידים' – לשון חנוך, כשהוא
 נכנס לדבר להיות מחזק בו מאותו יום והלאה
 הוא, ובלשון לעז כשממנין אדם על פקדת דבר,
 נותן השליט בידו בית יד של עור שקורין גנט, ועל
 ידו הוא מחזיקו בדבר, וקורין לאותו מסייה רווישטיר,
 והוא מלוי ידים: (מד) ועשה להם. לאהרן ולבניו:
 מכנסי בד. הרי שמונה בגדים לכהן גדול וארבעה
 לכהן הדיוט: (מה) והיו. כל הבגדים האלה, 'על
 אהרן' הראויים לו: ועל בניו. האמורים בהם: בבאם
 אל אהל מועד. להיכל, וכן למשכן: ומתו. הא
 למדת, שהמשמש מחסר בגדים – במיתה: חקת
 עולם לו. כל מקום שנאמר 'חקת עולם' – הוא
 גזרה מיד ולדורות, לעכב בו:

סדר כ"ב (א) לקח. כמו 'קח'. ושתי גזרות הן: אחת
 של 'קחה' ואחת של 'לקיחה', ולהן פתרון אחד:
 פר אחד. לכפר על מעשה העגל שהוא פר:
 (ב) ולחם מצות וחלת מצת וגו' ורקיקי מצות. הרי אלו
 שלשה מינין: רבוכה וחלות ורקיקי. 'לחם מצות'
 – היא הקרויה למטה בענין 'חלת לחם שמן' (להלן
 פסוק כג), על שם שנותן שמן ברבוכה, כנגד
 החלות והרקיקי; וכל המינין באין עשר עשר
 חלות: בלולת בשמן. כשהן קמח יוצק בהן שמן
 ובוללן: משחים בשמן. אחר אפיתן מושחן
 כמין 'כ"י' – כ"ף יונית שהיא עשויה כנו"ן שלנו:
 (ג) והקרבת אתם. אל חצר המשכן ביום הקמתו:
 (ד) ורחצת. זו טבילת כל הגוף: (ה) ואפדת. קשט
 ותקן החגורה והסינר סביבותיו: (ו) גזר הקדש. זה
 הציץ: על המצנפת. כמו שפרשתי למעלה
 (לעיל כא:לט) – על ידי הפתיל האמצעי ושני
 פתילין שבראשו הקשורין שלשתן מאחורי
 הערף, הוא נותנו על המצנפת כמין כובע:

מפתח סדרי התנ"ך

הפסוק מישעיה (כז:ג): ואתם כהני ה' תקראו משרתי אליהנו יאמר לכם, פותח שתי הפטרות בחומש שמות. את הפטרת
 סדר טו: ואתם תהיו־לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ואת הפטרת סדר כ"ב העוסק בקידוש הכהנים: וזה הדבר אשר
 תעשה להם לקדש אתם לכהן לי, כי בבוא הגאולה ייקראו כל עם ישראל כהני ה'.

כב

תצוה

ז, ח וּלְקַחְתָּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּצַקְתָּ עַל־רֹאשׁוֹ וּמִשַּׁחְתָּ אֹתוֹ: וְאֶת־בָּנָיו
ט תִּקְרִיב וְהִלַּבְשְׁתָּם כְּתֹנֶת: וְחִגַּרְתָּ אֹתָם אֲבִנֹט אֹהֶרֶן וּבָנָיו וְחִבַּשְׁתָּ לָהֶם
מַגְבֵּעֹת וְהִיתָה לָהֶם כֹּהֵנָה לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִלֵּאת יָד־אֹהֶרֶן וַיִּד־בָּנָיו:
י וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַפָּר לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וּסְמַךְ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם
יא, יב עַל־רֹאשׁ הַפָּר: וְשַׁחֲטָה אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וּלְקַחְתָּ
מִדָּם הַפָּר וְנָתַתָּה עַל־קֶרְנֵת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶצְבָּעְךָ וְאֶת־כָּל־הַדָּם תִּשְׁפֹּךְ
יג אֶל־יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: וּלְקַחְתָּ אֶת־כָּל־הַחֵלֶב הַמְכֻסָּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֵת הַיִּתְרֹת
עַל־הַכֹּבֵד וְאֵת שְׁתֵּי הַכָּלִיֹּת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ:
יד וְאֶת־בֶּשֶׂר הַפָּר וְאֶת־עֲרוֹ וְאֶת־פָּרְשׁוֹ תִשְׂרֹף בָּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה חֲטָאת
טו הוּא: וְאֶת־הָאֵיל הָאֶחָד תִּקַּח וּסְמַכּוּ אֹהֶרֶן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ
טז הָאֵיל: וְשַׁחֲטָה אֶת־הָאֵיל וּלְקַחְתָּ אֶת־דָּמּוֹ וְזִרְקָתָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
יז וְאֶת־הָאֵיל תִּנְתַּח לְנִתְחָיו וּרְחֹצֶתָ קֶרְבוֹ וּכְרַעֲיוֹ וְנָתַתָּ עַל־נִתְחָיו
יח וְעַל־רֹאשׁוֹ: וְהִקְטַרְתָּ אֶת־כָּל־הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֵה הוּא לַיהוָה רִיחַ
יט נִיחֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה הוּא: וּלְקַחְתָּ אֶת הָאֵיל הַשֵּׁנִי וּסְמַךְ אֹהֶרֶן וּבָנָיו

חמישי

תרגום אונקלוס

ז וְתִסַּב יָת מִשְׁחָא דְרַבּוּתָא וְתִרִיק עַל רִישָׁיה וְתִרְפִּי יְמִינָה: ח וְיָת בְּנוֹהֵי תִקְרִיב וְתִלְפִישְׁנוֹן כְּתוּבִין: ט וְתִזְרִיז
י תַּהוֹן הַמִּנִּין אֹהֶרֶן וּבְנוֹהֵי וְתִתְקִין לַהוֹן כּוּכְעִין וְתִהִי לַהוֹן כְּהוֹנָתָא לְקִים עָלֶם וְתִקְרִיב קוֹרְבָנָא דְאֹהֶרֶן וְקוֹרְבָנָא
יב דְּבְנוֹהֵי: י וְתִקְרִיב יָת תּוֹרָא לְקִדְשׁ מִשְׁכָּן זִמְנָא וְיִסְמוּךְ אֹהֶרֶן וּבְנוֹהֵי יָת יְדִיהוֹן עַל רִישׁ תּוֹרָא: יא וְתִכּוּס יָת תּוֹרָא קִדְשׁ
יג בְּתִרְעָה מִשְׁכָּן זִמְנָא: יב וְתִסַּב מִדְּמָא דְתּוֹרָא וְתִתִּין עַל קֶרְנֵת מִדְּבָחָא בְּאֶצְבָּעְךָ וְיָת כָּל דְּמָא תִשְׁפֹּךְ לִיסוּדָא דְּמִדְּבָחָא:
יד וְתִסַּב יָת כָּל תְּרַבָּא דְּחִפִּי יָת גּוֹא וְיָת חֲצָרָא דְעַל כְּבֹדָא וְיָת תְּרִתִּין כּוּלִּין וְיָת תְּרַבָּא דְעַלִּיהוֹן וְתִסִּיק לְמִדְּבָחָא: יז
יז וְיָת בֶּשֶׂר תּוֹרָא וְיָת מִשְׁפִּיָּה וְיָת אוֹכְלִיָּה תּוֹקִיד בְּנוֹרָא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא חֲטָאתָא הוּא: טו וְיָת דְּכָרָא חֹד תִּסַּב וְיִסְמְכוּן
אֹהֶרֶן וּבְנוֹהֵי יָת יְדִיהוֹן עַל רִישׁ דְּכָרָא: טז וְתִכּוּס יָת דְּכָרָא וְתִסַּב יָת דְּמִיָּה וְתִזְרוּק עַל מִדְּבָחָא סְחוֹר סְחוֹר: יז וְיָת
דְּכָרָא תִפְלִיג לְאִבְרוּהִי וְתַחלִּיל גּוֹיָה וְכַרְעוּהִי וְתִתִּין עַל אִבְרוּהִי וְעַל רִישָׁיה: יח וְתִסִּיק יָת כָּל דְּכָרָא לְמִדְּבָחָא עַל־תָּא
הוּא קִדְשׁ יי לְאִתְקַבְּלָא בְּרַעוּא קוֹרְבָנָא קִדְשׁ יי הוּא: יט וְתִסַּב יָת דְּכָרָא תִנְיָנָא וְיִסְמוּךְ אֹהֶרֶן וּבְנוֹהֵי

פירוש רש"י

ז ומִשַּׁחְתָּ אֹתוֹ. אֵף מִשִּׁיחָה זֶה כִּמִּין 'כ"י': נוֹתֵן
שֶׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ וּבִין רִיסֵי עֵינָיו וּמִחֻבְרָן בְּאֶצְבָּעוֹ:
ט וְהִיתָה לָהֶם. מְלוֹי יָדִים זֶה לְכַהֲנֵת עוֹלָם:
וּמִלֵּאתָ. עַל יְדֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: יד אֹהֶרֶן וַיִּד בָּנָיו.
בְּמִלּוֹי [וייג בְּמִנּוּי] וּפְקֻדַּת הַכֹּהֲנָה: (יא) פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד. בְּחֲצֵר הַמִּשְׁכָּן שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּתַח: (יב) עַל קֶרְנֵת.
לְמַעַלְהָ בְּקֶרְנוֹת מִמֶּשֶׁ: וְאֵת כָּל הַדָּם. שְׁיָרֵי הַדָּם:
אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ. כִּמִּין בְּלִיטָה בֵּית קְבוּל עֲשׂוֹי לוֹ
סָבִיב סָבִיב, לְאַחֵר שֶׁעָלָה אִמָּה מִן הָאָרֶץ:
(יג) הַחֵלֶב הַמְכֻסָּה אֶת הַקֶּרֶב. הוּא הַקְּרוֹם שֶׁעַל
הַכֹּרֶס שְׁקוּרִין טִיִּילָא: וְאֵת הַיִּתְרֹת. הֵיא טְרַפְשָׁא
דְּכִבְדָּא שְׁקוּרִין אִיבְדֵּשׁ: עַל הַכֹּבֵד. אֵף מִן הַכֹּבֵד יִטַּל
עִמָּה: (יד) תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ. לֹא מְצִינוּ חֲטָאת חִיצוֹנָה
נִשְׂרָפָה אֶלָּא זֶה: (טז) וְזִרְקָתָה. בְּכָלִי; אוֹחֵז בְּמִזְרָק

רבי ינאי פייט את חיבור ההפטרה לסדר (עמ' 346): יְשׁוּעָה יִלְבָּשׁוּ כוֹהֲנֶיךָ בְּקֹדֶשׁ // הֵיכֵל כְּאֵלֵי קֹדֶשׁ / בְּהִדְרָת קֹדֶשׁ
נִצְבִּים כְּמַלְאָכִים / בְּרָגֶשׁ מִתְהַלְכִּים // זֶה בְּזֶה נִמְלָכִים / וְלֶךְ מְמַלְכִּים יִשְׁרָתוּךְ מֶלֶךְ גּוֹיִם / וַיֹּאכְלוּ חֵיל גּוֹיִם //
חֵלֶק לְאֱלֹהִים חַיִּים / חֵלֶקֶם בְּחַיִּים יִלְכוּ בֵּית ה' / עַל תֵּל הַר ה' // וְכָל עַם ה' / יִקְרָאוּ כִּהְנִי ה'

כב

כ את־ידיהם על־ראש האיל: ושחטת את־האיל ולקחת מדמו ונתתה על־תנוף אֶזֶן אֶהָרֶן ועל־תנוף אֶזֶן בְּנֵי הַיִּמְנִית ועל־בֶּהֱן יָדָם הַיִּמְנִית כא ועל־בֶּהֱן רַגְלָם הַיִּמְנִית וזרקת את־הדם על־המזבח סביב: ולקחת מן־הדם אשר על־המזבח ומשמן המשחה והזית על־אֶהָרֶן ועל־בגדיו ועל־בְּנָיו ועל־בגדי בְּנֵי אָתוֹ וקדש הוא ובגדיו ובְּנָיו ובגדי בְּנֵי אָתוֹ: ולקחת מן־הָאֵלֶּיֶם הַחֹלֶב וְהָאֵלִיָּה ואת־החֹלֶב | המִכֶּסֶה את־הקֶרֶב ואת יִתְרֵת הַכֹּהֵן ואת | שְׁתֵּי הַכֹּלִיֹּת ואת־החֹלֶב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן ואת שֹׁק הַיִּמִּין כִּי אֵיל מִלְּאִים הוּא: וכפר לָחֶם אַחַת וְחֹלֶת לָחֶם שֶׁמֶן אַחַת וְרִקִּיק כד אחד מִסֵּל הַמִּצּוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה: וְשִׁמְתָּ הַכֹּל עַל כַּפֵּי אֶהָרֶן ועל כַּפֵּי כה בְּנָיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: ולקחת אתם מִיָּדָם וְהִקְטַרְתָּ כו הַמִּזְבֵּחַ עַל־הָעֹלָה לְרִיחַ נִיחּוֹחַ לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁה הוּא לִיהוָה: ולקחת את־החֹזֶה מֵאֵיל הַמִּלְּאִים אֲשֶׁר לֹא־הָרֶן וְהִנַּפְתָּ אֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה כז וְהָיָה לָךְ לְמִנְחָה: וקדשת את | חֹזֶה הַתְּנוּפָה ואת שֹׁק הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר

תרגום אונקלוס

ית ידיהון על ריש דכרא: כ ותפוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתין על רום אודנא דאֶהָרֶן ועל רום אודנא דבְּנֵי הַיִּמְנִית ועל אֶלִיֹן ידהון דימינא ועל אֶלִיֹן רגלהון דימינא ותזרוק ית דמא על מדבְּחָא סחור סחור: כא ותסב מן דמא דעל מדבְּחָא וממשחא דרבּוּתָא ותדי על אֶהָרֶן ועל לבושוהי ועל בְּנֵי הַיִּמְנִית ועל לבושי עמיה ויתקדש הוא ולבושוהי ובְּנֵי הַיִּמְנִית ולבושי עמיה: כב ותסב מן דכרא תרבא ואליתא וית תרבא דחפי ית גוא וית חצר ככדא וית תרתין כולין וית תרבא דעליהון וית שקא דימינא ארי דכר קורבניא הוא: כג ופתא דלחים חדא וגריצתא דלחים משח חדא ואספוג חד מסלא דפטיריא דקדם יי: כד ותשוי כולא על ידי אֶהָרֶן ועל ידי בְּנֵי הַיִּמְנִית ותהון ארמא קדם יי: כה ותסב יתהון מידהון ותסיק למדבְּחָא על עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי קורבנא הוא קדם יי: כז ותסב ית חדיא מדכר קורבניא דלֶאֱהָרֶן ותרים יתיה ארמא קדם יי ויהי לך לחלק: כז ותקדיש ית חדיא דארמוּתָא וית שקא דאפרשותא

פירוש רש"י

(כ) תנוף. הוא הסחוס [ויג' חסחוס] האמצעי שבתוך האֶזֶן שקורין טינדרום: בֶּהֱן יָדָם. הגודל, ובפרק האמצעי: (כב) החלב. זה חלב הדקים או הקבה: וְהָאֵלִיָּה. מן הכליות ולמטה, כמו שפֵּרַשׁ ב'ויקרא', שנאמר 'לעמת העצה יסירנה' (א:מב) – מקום שהכליות יועצות. ובאמורי הפר לא נאמר אליה, שאין אליה קרבה אלא בכבש וכבשה ואיל, אבל שור ועז אין טעונים אליה: ואת שֹׁק הַיִּמִּין. לא מצינו הקטרה בשֹׁק הַיִּמִּין עם האמורים אלא זו בלבד: כִּי אֵיל מִלְּאִים הוא. שְׁלָמִים; לשון שלמות – שְׁמִשְׁלָם בָּכֶל; מגיד הכתוב שהמלואים שְׁלָמִים: שְׁלֹם לְמִזְבֵּחַ ולעובד העבודה ולבָּעֵלִים, לְכָךְ אֲנִי מְצִיכֹךְ הַחֹזֶה, להיות לעובד העבודה לְמִנְחָה, וְהוּא מִשָּׁה שְׁשִׁמַּשׁ בַּמִּלּוּאִים, וְהַשָּׂאֵר אָכְלוּ אֶהָרֶן וּבְנָיו שֶׁהֵם בָּעֵלִים, כַּמִּפְרָשׁ בַּעֲנִינִי: (כג) וכפר לָחֶם. מן החלות: וְחֹלֶת לָחֶם שֶׁמֶן. מִמִּין הַרְּבֻכָּה: וְרִקִּיק. מן הרקיקין; אחד מעשרה שבכל מִין וּמִין; ולא מצינו תרומת

כב כח הונף ואשר הורם מאיל המלאים מאשר לאהרן ומאשר לבניו: והיה
לאהרן ולבניו לחק-עולם מאת בני ישראל כי תרומה הוא ותרומה
כט יהיה מאת בני-ישראל מזבחי שלמיהם תרומתם ליהוה: ובגדי הקדש
אשר לאהרן יהיו לבניו אחריהם למשחה בהם ולמלא-בם את-ידם:
ל שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל-אהל מועד
לא לשרת בקדש: ואת איל המלאים תקח ובשלת את-בשרו במקום קדש:
לב ואכל אהרן ובניו את-בשר האיל ואת-הלחם אשר בסל פתח אהל
לג מועד: ואכלו אתם אשר כפר בהם למלא את-ידם לקדש אתם וזר
לד לא-יאכל כי-קדש הם: ואם-יותר מבשר המלאים ומן-הלחם עד-הבקר
לה ושרפת את-הנותר באש לא יאכל כי-קדש הוא: ועשית לאהרן ולבניו
לו ככה ככל אשר-צויתי אתכה שבעת ימים תמלא ידם: ופר חטאת
תעשה ליום על-הכפרים וחטאת על-המזבח בכפרך עליו ומשחת אתו

תרגום אונקלוס

דאתרם ודאתפרש מדכר קורבניא מדלאהרן ומדלכנוהי: כח ויהי לאהרן ולכנוהי לקים עלם מן בני ישראל
ארי אפרשותא הוא ואפרשותא יהי מן בני ישראל מנכסת קודשיהון אפרשותהון קדם יי: כט ולבושי קודשא
דלאהרן יהון לכנוהי בתרוהי לרבאה בהון ולקרבא בהון ית קורבנהון: ל שבעא יומין ילבשון כהנא תחותיה
מכנוהי דייצול למשכן זמנא לשמשא בקודשא: לא וית דכר קורבניא תסב ותבשיל ית בשריה באתר קדיש:
לב וייכול אהרן ובנוהי ית בשר דכרא וית לחמא דבסלא בתרע משכן זמנא: לג וייכלון יתהון דאתכפר בהון לקרבא
ית קורבנהון לקדשא יתהון וחילוני לא ייכול ארי קודשא אנון: לד ואם ישתאר מבשר קורבניא ומן לחמא עד צפרא
ותוקיד ית דאשתאר בנורא לא יתאכיל ארי קודשא הוא: לה ותעביד לאהרן ולכנוהי כדן ככל דפקידית יתך שבעא
יומין תקריב קורבנהון: לו ותורא דחטאתא תעביד ליומא על כפוריא ותדכי על מדבחא בכפרותך עלוהי ותרבי יתיה

פירוש רש"י

אשר כפר בהם להם, כל זרות ותעוב: למלא את ידם.
באיל ולחם הללו: לקדש אתם. שעל ידי המלוואים
הללו נתמלאו ידיהם ונתקדשו לכהנה: כי קדש הם.
קדשי קדשים; ומכאן למדנו אזהרה לזר האוכל
קדשי קדשים, שנתן המקרא טעם לדבר: משום
דקדש הם: (לה) ועשית לאהרן ולבניו ככה. שנה
הכתוב וכפל לעכב – שאם חסר [וג' חסר] דבר אחד
מכל האמור בענין, לא נתמלאו ידיהם להיות
כהנים, ועבודתם פסולה: אתכה. כמו 'אותך': שבעת
ימים תמלא וגו'. בענין הזה ובקרבנות הללו בכל
יום: (לו) ופר חטאת תעשה. לכל יום: על הכפרים.
בשביל הכפורים, לכפר על המזבח מכל זרות
ותעוב; ולפי שנאמר 'שבעת ימים תמלא ידם', אין
לי אלא דבר הבא בשבילם, כגון האילים והלחם,
אבל הבא בשביל המזבח, כגון פר שהוא לחטוי
המזבח – לא שמענו, לכך הצרך מקרא זה. ומדרש
תורת כהנים אומר: כפרת המזבח הצרכה, שמה
התנדב איש מישראל דבר גזל במלאכת המשכן
והמזבח: וחטאת. 'ותדכי', לשון מתנת דמים
הנתונים באצבע קרוי 'חטוי': ומשחת אתו. בשמן
המשחה. וכל המשיחות כמין 'כ"י' יונית:

הורם. לשון מעלה ומוריד: (כח) לחק עולם מאת בני
ישראל. שהשלמים לבעלים, ואת החזה ואת השוק
יתנו לכהן: כי תרומה הוא. החזה והשוק הזה:
(כט) לבניו אחריהם. למי שבא בגדלה אחריהם: למשחה.
להתגדל בהם; שיש משיחה שהיא לשון שררה,
כמו 'לך נתתים למשחה' (כמדבר טז: כא), 'אל תגעו
במשיחי' (תהלים סדר יד פסוק קט, מזמור קד שלנו פסוק טו):
ולמלא בם את ידם. על ידי הבגדים הוא מתלבש
בכהנה גדולה: (ל) שבעת ימים. רצופין: ילבשם
הכהן. אשר יקום 'מבניו' 'תחתיו' לכהנה גדולה,
כשימנוהו להיות כהן גדול: אשר יבא אל אהל
מועד. אותו כהן המוכן לכנס לפני ולפנים ביום
הכפורים, וזהו כהן גדול, שאין עבודת יום
הכפורים כשרה אלא בו: תחתיו מבניו. מלמד, שאם
יש לו לכהן גדול בן ממלא את מקומו, ימנוהו כהן
גדול תחתיו: הכהן תחתיו מבניו. מכאן ראיה כל
לשון 'כהן' לשון פועל, עובד ממש, לפיכך נגזר
תביר נמשך לפניו: (לא) במקום קדש. בחצר אהל
מועד (ויקרא כ: ב), שהשלמים הללו קדשי קדשים
היו: (לב) פתח אהל מועד. כל החצר קרוי כן:
(לג) ואכלו אתם. אהרן ובניו, לפי שהם בעליהם:

כב

לז לקדשו: שבעת ימים תכפר על-המזבח וקדשת אתו והיה המזבח קדש
 לח קדשים כל-הנגע במזבח יקדש:
 לט על-המזבח כבשים בני-שנה שנים ליום תמיד: את-הכבש האחד
 מ תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ועשין סלת כלול
 מא בשמן כתית רבע ההין ונסך רביעת ההין יין לכבש האחד: ואת הכבש
 השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכה תעשה-לה לריח ניחח
 מב אשה ליהוה: עלת תמיד לדרתיכם פתח אהל-מועד לפני יהוה אשר
 מג אועד לכם שמה לדבר אליך שם: ונעדתי שמה לבני ישראל ונקדש
 מד בכבדי: וקדשתי את-אהל מועד ואת-המזבח ואת-אהרן ואת-בניו
 מה, מו אקדש לכהן לי: ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים: וידעו
 כי אני יהוה אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם
 אני יהוה אלהיהם:

תרגום אונקלוס

לקדשותיה: לז שבעא יומין תכפר על מדבחה ותקדש יתיה ויהי מדבחה קדש קודשין כל דיקרב במדבחה
 יתקדש: לח ודין דתעביד על מדבחה אמרין בני שנה תרין ליומא תדירא: לט ית אמרא חד תעביד בצפרא
 וית אמרא תנינא תעביד בין שמיא: מ ועשרונא סולתא דפיל במשח כתישא רבעות הינא ונסכא רבעות הינא
 חמרא לאמרא חד: מא וית אמרא תנינא תעביד בין שמיא כמנחת צפרא וכנסכה תעביד לה לאתקבלא ברעוא
 קורבנא קדם יי: מב עלת תדירא לדריכון בתרע משכן זמנא קדם יי דאזמין מימרי לכון תמן למלא עמך תמן:
 מג ואזמין מימרי תמן לבני ישראל ואתקדש ביקרי: מד ואקדש ית משכן זמנא וית מדבחה וית אהרן וית בנוהי
 אקדש לשמשא קדמי: מה ואשרי שכינתי בגו בני ישראל ואהוי להון לאלה: מו וידעון ארי אנא יי אלההון
 דאפיקות יתהון מארעא דמצרים לאשראה שכינתי ביניהון אנא יי אלההון:
 פירוש רש

המזבח, ומשם יורד לשיתין, במזבח בית עולמים,
 ובמזבח הנחשת יורד מן המזבח לארץ: (מא) לריח
 ניחח. על המנחה נאמר, שמנחת נסכים כלה כליל.
 וסדר הקרבתם – האיברים בתחלה ואחר כך
 המנחה, שנאמר 'עלה ומנחה' (ויקרא יט:כג):
 (מב) תמיד. מיום אל יום – לא יפסיק יום בינתיים:
 אשר אועד לכם. כשאקבע מועד לדבר אליך, שם
 אקבענו לבא. ויש מרבותינו למדים מכאן, שמעל
 מזבח הנחשת היה הקדוש ברוך הוא מדבר עם
 משה משהוקם המשכן. ויש אומרים מעל הכפרת,
 כמו שנאמר 'ודברתי אתך מעל הכפרת' (לעיל
 יח:כב) ו'אשר אועד לכם' האמור כאן אינו אמור על
 המזבח אלא על אהל מועד הנזכר במקרא:
 (מג) ונעדתי שמה. אתועד עמם בדבור, כמלך
 הקובע מקום מועד לדבר עם עבדיו שם: ונקדש.
 המשכן: בכבדי. שתשרה שכינתי בו. ומדרש
 אגדה: אל תקרי 'בכבדי' אלא 'בכבדי' – במכבדים
 שלי – כאן רמז לו מיתת בני אהרן ביום הקמתו.
 וזהו שאמר משה 'הוא אשר דבר ה' לאמר בקרבי
 אקדש' (ויקרא ד:ט), והיכן דבר? 'ונקדש בכבדי':
 (מו) לשכני בתוכם. על מנת לשכן אני בתוכם:

(לז) והיה המזבח קדש. ומה היא קדשתו? 'כל הנגע
 במזבח יקדש' אפלו קרבן פסול שעלה עליו –
 קדשו המזבח להכשירו שלא ירד; מתוך שנאמר
 'כל הנגע וגו' יקדש' שומע אני: בין ראוי בין שאינו
 ראוי? כגון: דבר שלא היה פסול בקדש, כגון:
 הרובע והנרבע, ומקצה, ונעבד והטרפה וכיוצא
 בהן? תלמוד לומר 'וזה אשר תעשה' הסמוך
 אחריו, מה עולה ראוי אף כל ראוי, שנראה לו
 כבד ונפסל משבא לעזרה, כגון: הלך, והיוצא,
 והטמא, ושנשחט במחשבת חוץ לזמנו וחוץ
 למקומו וכיוצא בהן: (מ) ועשין סלת. עשירית
 האיפה – ארבעים ושלש ביצים וחמש ביצה:
 בשמן כתית. לא לחובה נאמר 'כתית' אלא
 להכשיר, לפי שנאמר 'כתית למאור' (לעיל כא:א)
 ומשמע למאור ולא למנחות – יכול, לפסלו
 למנחות? תלמוד לומר כאן 'כתית'; ולא נאמר
 'כתית למאור' אלא למעט מנחות שאין צריך
 כתית, שאף השחון ברחים כשר בהן: רבע ההין.
 שלשה לגין: ונסך. לספלים, כמו ששנינו במסכת
 סכה (דף מח.) שני ספלים של כסף היו בראש
 המזבח ומנקבים כמין שני חטמין דקים, נותן היין
 לתוכו והוא מקלח ויוצא דרך החטם ונופל על גג

כג

א, ב וַעֲשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטֹרֶת קֹטֶר עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: אֹמֶה אֲרָכּוֹ וְאֹמֶה קִיחַ^פ שְׁבִיעִי ז'
 ג רָחְבוֹ רְבֹועַ יְהִיָּה וְאַמְתֵּים קִמְתּוֹ מִמֶּנּוּ קִרְנָתוֹ: וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר
 ד אֶת־גָּגּוֹ וְאֶת־קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת־קִרְנָתוֹ וְעֲשִׂיתָ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב: וְשִׁתִּי
 טְבַעַת זָהָב תַּעֲשֶׂה־לוֹ | מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צִלְעָתָיו תַּעֲשֶׂה עַל־שְׁנֵי
 ה צִדָּיו וְהָיָה לְבָתִּים לְבָדִים לָשֹׂאת אֹתוֹ בַּהֲמָה: וְעֲשִׂיתָ אֶת־הַבָּדִים עֲצֵי
 ו שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב: וְנָתַתָּה אֹתוֹ לִפְנֵי הַפֹּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל־אֲרֹן הָעֵדֻת
 ז לִפְנֵי הַכְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֹעֵד לָךְ שָׁמָּה: וְהַקֹּטֶר עָלָיו אֲהָרֹן
 ח קֹטֶרֶת סַמִּים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר בְּהִיטָבוֹ אֶת־הַנֶּרֶת יִקְטִירָנָה: וּבַהֲעֹלֹת אֲהָרֹן
 אֶת־הַנֶּרֶת בֵּין הָעֶרְבִים יִקְטִירָנָה קֹטֶרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם:
 ט, י לֹא־תַעֲלוּ עָלָיו קֹטֶרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֹסֶךְ לֹא תִסְכוּ עָלָיו: וְכֹפֶר
 אֲהָרֹן עַל־קִרְנָתוֹ אַחַת בַּשָּׁנָה מִדָּם חֲטָאת הַכֹּהֲנִים אַחַת בַּשָּׁנָה יִכָּפֵר
 עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ־קֳדָשִׁים הוּא לַיהוָה:

תרגום אונקלוס

א וְתַעֲבִיד מִדְּבַחָא לְאַקְטָרָא עֲלוּהִי קֹטֶרֶת בּוֹסְמִין דְּעָצֵי שִׁטִּין תַּעֲבִיד יְתִיהָ: ב אֲמַתָּא אֲוִרְכִּיה וְאֲמַתָּא פּוֹתִיָּה מְרֻבַּע
 יְהִי וְתִרְתִּין אֲמִין רֹמִיָּה מִנִּיהָ קִרְנֹהִי: ג וְתַחֲפִי יְתִיה דְּהָב דְּכִי יֵת אֲנִירָה וְיֵת כּוֹתְלוֹהִי סְחוּר וְיֵת קִרְנֹהִי וְתַעֲבִיד
 לִיה זִיר דְּדִהָב סְחוּר סְחוּר: ד וְתִרְתִּין עֲזָקָן דְּדִהָב תַּעֲבִיד לִיה מְלַרַע לְזִירָה עַל תִּרְתִּין וְזִירָה תַּעֲבִיד עַל תִּרְתִּין סְטֹרֹהִי
 וְיְהִי לְאַתְרָא לְאַרְיִחָא לְמַטְל יְתִיה בְּהוֹן: ה וְתַעֲבִיד יֵת אֲרִיחָא דְּעָצֵי שִׁטִּין וְתַחֲפִי יְתִיהוֹן דְּהָבָא: ו וְתִתִּין יְתִיה קָדָם
 פְּרוֹכְתָא דְּעַל אֲרֹנָא דְּסִהְדוּתָא קָדָם כְּפֹרֶתָא דְּעַל סִהְדוּתָא דְּאַזְמִין מִימְרֵי לָךְ תַּמָּן: ז וְיִקְטֹר עֲלוּהִי אֲהָרֹן קֹטֶרֶת בּוֹסְמִין
 בַּצֶּפֶר בַּצֶּפֶר בְּאַתְקִנּוּתִיה יֵת בּוֹצִינָא יִקְטִירָנָה: ח וּבִבְדִלְקוּת אֲהָרֹן יֵת בּוֹצִינָא בֵּין שְׁמֵשִׁיָּא יִקְטִירָנָה קֹטֶרֶת בּוֹסְמִין
 תִּדִּירָא קָדָם יֵי לְדִרְיֹכּוֹן: ט לֹא תִסְקוֹן עֲלוּהִי קֹטֶרֶת בּוֹסְמִין נֹכְרָאִין וְעֹלָתָא וּמִנְחָתָא וְנֹסֶכָא לֹא תִנְסָכוֹן עֲלוּהִי: י וְיִכָּפֵר
 אֲהָרֹן עַל קִרְנֵיהִי חֲדָא בְּשִׁמְתָא מִדָּם חֲטָאת כְּפֹרִיָּא חֲדָא בְּשִׁמְתָא יִכָּפֵר עֲלוּהִי לְדִרְיֹכּוֹן קֹדֶשׁ קֳדָשִׁין הוּא קָדָם יֵי:

פירוש רש"י

חוץ מִמְקוֹם שְׁנֵי אֲמָרָה שֶׁהָעֹלָה – שֶׁהוּא לְשׁוֹן
 הַדִּלְקָה: (ח) וּבַהֲעֹלָתָהּ כְּשִׁידְלִיקָם לְהַעֲלוֹת לַהֲבִתָּן:
 יִקְטִירָנָה. בְּכָל יוֹם מִקְטִיר פָּרֶס שְׁחִירִית וּפָרֶס בֵּין
 הָעֶרְבִים: (ט) לֹא תַעֲלוּ עָלָיו. עַל מִזְבֵּחַ זֶה: קֹטֶרֶת
 זָרָה. שׁוֹם קֹטֶרֶת שֶׁל נְדָבָה – בְּלֶן זְרוֹת לֹא חוּץ מִזֶּה:
 וְעֹלָה וּמִנְחָה. וְלֹא עֹלָה וּמִנְחָה; עֹלָה – שֶׁל בְּהֵמָה
 וְעוֹף, מִנְחָה – הִיא שֶׁל מִין לֶחֶם: (י) וְכֹפֶר אֲהָרֹן.
 מִתֵּן דָּמִים 'עַל קִרְנָתוֹ': אַחַת בַּשָּׁנָה. בְּיוֹם הַכְּפֹרִים;
 הוּא שְׁנֵי אֲמָרָה בְּאַחֲרֵי מוֹת: 'וְיִצָּא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר
 לִפְנֵי ה' וְכֹפֶר עָלָיו' (ויקרא יב:כז): חֲטָאת הַכֹּהֲנִים. הֵם
 פֶּר וְשָׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכְּפֹרִים הַמְּכַפְּרִים עַל טְמֵאת
 מִקְדָּשׁ וּקְדָשָׁיו: קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא. הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ
 לְדָבָרִים הֵלְלוּ בְּלִבָּד וְלֹא לְעִבּוּדָה אַחֶרֶת:

סדר כג (א) מִקְטֹרֶת קֹטֶרֶת. לְהַעֲלוֹת עָלָיו קֹטֶרֶת עֲשֵׂן
 סַמִּים: (ג) אֶת גָּגּוֹ. זֶה הָיָה לוֹ גָּג, אָבֵל מִזְבֵּחַ הָעֹלָה
 לֹא הָיָה לוֹ גָּג, אֲלֹא מִמְּלָאִים חָלְלוּ אֹדְמָה בְּכָל
 חֲנִיתָן: זֶר זָהָב. סִמָּן לְכֶתֶר כְּהֵנָּה: (ד) צִלְעָתָיו. כָּאֵן
 הוּא לְשׁוֹן זְרוֹת, כְּתִרְגוּמוֹ, לְפִי שְׁנֵי אֲמָרָה 'עַל שְׁנֵי
 צִדָּיו' – שְׁתֵּי זְרוֹתָיו שֶׁבְּשְׁנֵי צִדָּיו: וְהָיָה. מַעֲשֶׂה
 הַטְּבָעוֹת הָאֵלֶּה: לְבָתִּים לְבָדִים. בֵּית תְּהִיָּה הַטְּבָעַת
 לְבָד: (ו) לִפְנֵי הַפֹּרֶכֶת. שְׁמָא תֹאמַר מְשׁוּךְ מִכְּנָגֵד
 הָאֲרֹן לְצִפּוֹן אוֹ לְדָרוֹם? – תִּלְמוּד לֹא מִלִּימָה לְפָנָיו
 הַכְּפֹרֶת – מִכּוֹן כְּנָגֵד הָאֲרֹן מִבְּחוּץ: (ז) בְּהִיטָבוֹ.
 לְשׁוֹן נִקְוִי הַבְּזִיכִין שֶׁל הַמְּנוּרָה מִדְּשֵׁן הַפְּתִילוֹת
 שֶׁנִּשְׂרָפוּ בְּלִילָה, וְהָיָה מְטִיבֵן בְּכָל בֶּקֶר וּבִקְרָה:
 הַנֶּרֶת. לֹוצֵשׁ בְּלֵעִז, וְכֵן כָּל גִּירוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמְנוּרָה,

מפתח סדרי התנ"ך סדר כג הוא סדר הקטורת. הוא פותח בציווי על בניית מזבח הקטורת ומסתיים בציווי על
 הכנת הקטורת. 'היא הקטורת החביבה מִכָּל הַקְּרָבָנוֹת' (רש"י במדבר טו:), ולפי אונקלוס הר המוריה נקרא על שם עבודת
 הקטורת (רש"י בראשית יט:ב דיבור המתחיל ארץ המוריה). הפטרת סדר זה היא בדברי מלאכי כ' מִמְּזִרְח־שָׁמֶשׁ וְעַד־מְבוֹאוֹ
 גְּדוֹל שְׁמִי בְּגוֹלָם וּבְכָל־מְקוֹם מִקְטֹרֶת מִגֵּשׁ לְשִׁמִּי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי־גְדוֹל שְׁמִי בְּגוֹלָם אָמַר ה' צְבָאוֹת: (תרי עשר כ"א:ב).
 מזבח הקטורת מוזכר בראש סדר ג שבדברי הימים ואֲהָרֹן וּבְנָיו מִקְטִירִים עַל־מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְעַל־מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת לְכָל
 מִלְּאֲכַת קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים וְלִכְפֹּר עַל־יִשְׂרָאֵל כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד הָאֱלֹהִים: וגם בראש סדר יב שם הנה אֲנִי בֹנֶה־בֵּית
 לְשִׁמִּי ה' אֱלֹהֵי הַקְּדָשִׁים לֹא לְהַקְטִיר לִפְנָיו קֹטֶרֶת־סַמִּים וּמַעֲרֹכֶת תָּמִיד וְעֹלֹת לְבָקֶר וְלַעֲרֹב לְשִׁבְתוֹת וּלְחֻדָּשִׁים וּלְמוֹעֲדֵי
 ה' אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם זֹאת עַל־יִשְׂרָאֵל: ובראש סדר כב בדברי הימים מודגשת עבודת הקטורת בְּנֵי עֵתָה אֶל־תִּשְׁלֹוּ כִּי־בָכֶם
 בָּחַר ה' לַעֲמֹד לִפְנָיו לְשִׁרְתּוֹ וּלְהִיּוֹת לוֹ מְשִׁרְתִּים וּמִקְטָרִים:

כז	יח	ססס	אתה בן-אדם הגד קסט
			את-בית-ישראל את-הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את-תכנית:
יט			ואם-נכלמו מכל אשר-עשו צורת הבית ותכונתו ומוצאיו
			ומובאיו וכל- [צורתיו] צורתו ואת כל-חקתיו וכל- [צורתיו] צורתו
			וכל- [תורתיו] תורתו הודע אותם וכתב לעיניהם וישמרו
כ			את-כל-צורתו ואת-כל-חקתיו ועשו אותם: זאת תורת הבית
			על-ראש הֶהָר כל-גבלו סביב סביב קדש קדשים הנה-זאת
כא			תורת הבית: ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטפח וחיק
			האמה ואמה-רחב וגבולה אל-שפתה סביב זרת האחד וזה גב
כב			המזבח: ומחיק הארץ עד-העזרה התחתונה שתיים אמות ורחב
			אמה אחת ומהעזרה הקטנה עד-העזרה הגדולה ארבע אמות
כג			ורחב האמה: וההראל ארבע אמות ומהאראל [ומהאריאל]
כד			ולמעלה הקרנות ארבע: והאראל [והאריאל] שתיים עשרה ארץ
כה			בשתיים עשרה רחב רבוע אל ארבעת רבעיו: והעזרה ארבע
			עשרה ארץ בארבע עשרה רחב אל ארבעת רבעיה והגבול סביב
			אותה חצי האמה והחיק-לה אמה סביב ומעלתהו פנות קדים:
כו			ויאמר אלי בן-אדם כה אמר אֲדֹנָי יְהוִה אלה חקות המזבח ביום
כז			העשותו להעלות עליו עולה ולזרק עליו דם: ונתתה אל-הכהנים
			הלוים אשר הם מזרע צדוק הקרבים אלי נאם אֲדֹנָי יְהוִה לשרתני
כח			פר בן-בקר לחטאת: ולקחת מדמו ונתתה על-ארבע קרנתיו
			ואל-ארבע פנות העזרה ואל-הגבול סביב וחטאת אותו
כט			וכפרתהו: ולקחת את הפר החטאת ושרפו במפקד הבית מחוץ
ל			למקדש: וביום השני תקריב שעיר-עזים תמים לחטאת וחטאו
לא			את-המזבח כאשר חטאו בפר: בכלותך מחטא תקריב פר בן-בקר
לב			תמים ואיל מן-הצאן תמים: והקרבתם לפני יהוה והשליכו
לג			הכהנים עליהם מלח והעלו אותם עלה ליהוה: שבעת ימים תעשה
			שעיר-חטאת ליום ופר בן-בקר ואיל מן-הצאן תמימים יעשו:
לד, א	כז		שבעת ימים יכפרו את-המזבח וטהרו אתו ומלאו ידו [ידיו]: ויכלו
			את-הימים
			והיה ביום השמיני והלאה קע
			יעשו הכהנים על-המזבח את-עולותיכם ואת-שלמיכם ורצאתי
			אתכם נאם אֲדֹנָי יְהוִה: ססס